

УДК 373.3.091.212:015.3:159.937](477)(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.101.10>

О. М. Мельник

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Стаття присвячена висвітленню проблем організації процесу виховання в сучасних умовах. Вимушене дистанційне навчання, зумовлене ковідом, а потім і умовами воєнного стану, зменшення соціальних контактів і безпосереднього спілкування вчителів із дітьми та учнів між собою призвели не лише до навчальних втрат, але і до якості формування наскрізних умінь, серед яких вміння співпрацювати, ініціативність та відповідальність, вміння приймати рішення та брати на себе відповідальність, емоційний інтелект. Наголошено на проблемах у вихованні, що їх визначають у опитуванні педагогічні працівники, зокрема, складний психоемоційний стан учнів, надмірне захоплення гаджетами, інфантильність, всюдозволеність у поведінці, агресивність, низький рівень емпатії, споживацька позиція та інші. Зазначено, що причинами проблем у вихованні є девальвація цінностей виховання у суспільстві, переважання «педагогіки заходів», незацікавленість учнів життям школи, відсутність регіональних програм виховання, низький рівень співпраці закладів освіти, батьків, громад, недосконала нормативно-правова база виховання. Визначено завдання з позицій системного підходу проаналізувати сутність та особливості процесу виховання, вичленити умови ефективності виховання. З'ясовано різні аспекти трактування мети і завдань виховання нормативними документами, наголошено на особливостях побудови наскрізного процесу виховання в Новій українській школі, реалізації мети особистість, патріот, інноватор. Основою виховання, що базується на засадах дитиноцентризму, є особистість дитини, побудова суб'єкт-суб'єктних стосунків, використання природовідповідних активних форм виховання, в першу чергу із напрямку національно-патріотичного виховання, технологій, що стимулюють власну активність і життєдіяльність вихованців. Вказано на необхідності розроблення регіональних програм виховання, партнерської взаємодії усіх соціальних інституцій, впливу на інтелектуальну, емоційно-почуттєву та діяльну сфери особистості, опори на потреби, інтереси, досвід учнів, впровадження ефективних механізмів особистісного приросту.

Ключові слова: процес виховання, мета, завдання, зміст, методи, технології виховання, підходи до організації виховного процесу, умови ефективності виховання.

Постановка проблеми. Організація освітнього процесу за дистанційною формою навчання в умовах ковіду, а потім і війни призвела до навчальних втрат і розривів, особливо в молодших школярів, у яких ще не сформовані загальнонавчальні вміння. Крім того, варто говорити і про відставання у формуванні наскрізних умінь (вміння спілкуватись, взаємодіяти, емоційний інтелект, ініціативність, вміння оцінювати ризики та приймати рішення і т.д.), прогалини в особистісному розвитку. Результати анкетування вчителів початкової школи дозволяють виділити проблеми у вихованні учнів початкової школи: надмірне захоплення гаджетами, низька інформаційна культура, тривожність, психологічні травми, відсутність самостійності, інфантильність, всюдозволеність у поведінці, переважання матеріальних потреб над духовними, незнання і недотримання правил поведінки у громадських місцях, труднощі у спілкуванні з однолітками (відсутність толерантності, агресивна поведінка, замкнутість, дратівливість, низький рівень емпатії, неповага до ото-

чуючих, нестриманість). Серед причин проблем у вихованні вчителі визначають незацікавленість учнів виховними заходами, перенасиченість планування та неефективне управління процесом виховання, неповага до вчителів, низький рівень співпраці школи із громадами, відсутність методик діагностування особистісного розвитку учнів. Зазначимо причини проблем у вихованні, спираючись на дослідження інституту проблем виховання: девальвація цінностей виховання в педагогічній свідомості, зниження виховної функції школи на фоні поширення ставлення до школи як до «освітньої послуги»; зосередженість у виховному процесі на заходах на шкоду реалізації програм виховання; відсутність системності та цілісності у вихованні учнів, наступності в організації виховної діяльності; дистантний, авторитарний характер стосунків між учителями та дітьми, домінування вербальних методів виховання та інші [1,6,7]. На нашу думку, однією із причин труднощів та недоліків у вихованні є недостатня увага вчителів до організації виховного процесу, сприймання

терміну «освітній процес» як організації навчання з уже «включеним» у нього вихованням, що не передбачає планування спеціального напрямку педагогічної діяльності, формальний стереотипний підхід до добору форм виховання, відсутність реального партнерства між закладами освіти, сім'єю та громадами. Зазначені проблеми обґрунтовують актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Концепція «Нова українська школа» характеризує виховання, як наскрізний процес, що формує цінності: загальнолюдські та соціально-політичні, акцентує увагу на вихованні в учнів відповідальності за себе, за добробут нашої країни [2.14, 19]. Р.Щесіхін розкриває зміст цінностей Нової української школи як внутрішніх щоденних принципів, які повинні допомогти у дорослому житті, їх характеристику в освітньому процесі, ризики некоректного тлумачення, умови успішного формування та застереження при недостатній увазі до системи роботи із формування цінностей [3]. Колектив авторів під керівництвом І.Д. Бека розробив програму виховання «Нова українська школа» в поступі до цінностей», в якій проаналізовано сучасні виклики виховання, охарактеризовано підходи та принципи виховання, розкрито зміст цінностей, наведено форми виховання для учнів різного віку [1]. Проте, які свідчать результати опитування вчителів, програма не стала орієнтиром для планування та здійснення виховного процесу в практиці роботи, відсутні посилення на використання цього важливого документу і в методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо організації виховного процесу [4]. Значна увага в нинішній час приділяється формуванню у підростаючого покоління національних цінностей (І. Бех, П. Ігнатенко, К. Чорна). І. Бех розглядає національні цінності у тісному поєднанні з національною ідеєю та національним ідеалом, наголошуючи на тому, що це взірць досконалості, ідеальний образ українця з певним способом мислення, сукупністю якостей, що спроможний використати їх як засіб для поліпшення свого життя і життя інших [5. 140]. Формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування досліджують Т. Костенко та К. Долгополова [6], навчальне співробітництво на уроках у початкових класах О. Стукаленко та Н. Тіхонова [7], формуванню соціальної компетентності молодших школярів присвячено дослідження Л. Малініної [8]. Організацію виховного процесу на засадах педагогіки співпраці, формування виховного простору Нової української школи, використання інтерактивних тренінгових технологій у роботу класного керівника розглядають А. Дубяга та О. Золотар [9]. Актуальними є численні дослідження щодо забезпечення ментального здоров'я школярів, створення безпечного освітнього простору. Проте,

аналіз літератури свідчить про недостатню увагу науковців та вчителів-практиків до розгляду проблем виховання в умовах дистанційного чи змішаного формату навчання, висвітлення ефективності змісту, напрямів, підходів, форм виховання в умовах воєнного стану.

Мета статті розкрити особливості організації та умови ефективності виховного процесу молодших школярів в реаліях сьогодення. Відповідно до мети визначено такі завдання статті:

- проаналізувати нормативно-правову базу щодо мети і завдань виховання в Новій українській початковій школі в реаліях сьогодення;
- розкрити зміст та особливості організації виховного процесу;
- висвітлити умови ефективності процесу виховання.

Виклад основного матеріалу. «Український педагогічний словник» трактує виховання як процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів [10.53]. Дитиноцентричний підхід покладений в основу визначення процесу виховання за «Програмою «НУШ у поступі до цінностей» це цілеспрямована діяльність, яка здійснюється в системі освіти, орієнтована на створення умов для розвитку духовності зростаючої особистості на основі загальнолюдських і національних цінностей, надання допомоги в життєвому самовизначенні, громадянській і професійній компетентності та цілісній самореалізації [1.7]. Аналіз цього педагогічного поняття, на нашу думку, варто здійснювати з позицій системного підходу, що дасть змогу визначити складові виховної системи, взаємозв'язок та залежності між ними. Отже, проаналізуємо мету виховання, його зміст, учасників, технології (форми, методи) виховання, організацію педагогічної взаємодії (умови ефективності). За Законом України «Про освіту» метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [11]. Деталізується загальна мета виховання у Законі України «Про повну загальну середню освіту» система загальної середньої освіти функціонує з метою забезпечення: всебічного розвитку, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості,

яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству [12]. За Програмою «НУШ: у поступі до цінностей» метою виховання є розвиток духовно-моральної особистості, здатної бути повноцінним суб'єктом суспільно значущих соціальних взаємин [1.7]. Концепція національно-патріотичного виховання акцентує увагу на формуванні громадянина-патріота [13]. На нашу думку, вчителю практику складно врахувати всі аспекти, визначені нормативно-правовими документами, зокрема рекомендованих до опрацювання на сайті інституту змісту освіти їх 53, тому доступним, зрозумілим і актуальним є визначення мети виховання за Концепцією НУШ: *особистість* цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення; *патріот* з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; *інноватор*, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя [2.15]. Основою нової парадигми, а відтак і основою виховання виступають особистість дитини, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності, отже, генерація стратегії суб'єкт-суб'єктної взаємодії [1.3]. Усвідомлення вчителем доступної і зрозумілої мети виховання найважливіша умова планування і реалізації виховного процесу, добору механізмів її досягнення, моніторингу ефективності результатів, що буде виражатись в особистісному розвитку дитини.

Немає єдиного трактування в нормативній базі щодо визначення змісту (напрямів) виховання. Традиційний підхід визначав складниками виховання моральне, трудове, естетичне, фізичне, екологічне виховання. «Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України» визначає складовими виховання громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне, екологічне [13]. Інші завдання змісту виховання розкриті у методичних рекомендаціях щодо організації виховного процесу мінна небезпека, національно-патріотичне виховання, профілактика шкідливих звичок, соціалізація підлітків, протидія торгівлі людьми, протидія булінгу, розв'язування конфліктів, протидія сексуальному насильству, безпека в інтернеті, запобігання суїцидальним проявам, сексуальна освіта, і, як умова їх виконання, підвищення професійної компетент-

ності педагогів (за 9 напрямками). Актуальними і дієвими, зрозуміли для вчителів є напрями виховання, що передбачають формування ціннісних ставлень до себе, людей, родини, сім'ї, праці, природи, мистецтва, суспільства і держави [14]. Зміст і особливості цінностей розкриті у повній мірі в програмі і рекомендації Міністерства освіти і науки України, які аналізувались вище у статті. Різне трактування змісту і напрямів виховання призводять до того, що вчителів не у повній мірі знають і планують роботу щодо формування системи цінностей. Так 38% формують у дітей повагу, 29% толерантність, патріотизм, національну ідентичність лише 26%, відповідальність 24%, чесність -20%. Частина вчителів зазначила в опитуванні і такі ціннісні ставлення як доброта, чуйність, милосердя, взаємодопомога, людяність, цілеспрямованість, наполегливість, креативність, емпатія, гідність, самостійність, свобода, самодисципліна, довіра, впевненість, порядність, справедливість, доброзичливість, вміння взаємодіяти, благополуччя. Вважаємо, що організація виховного процесу повинна розпочинатись із створення моделі виховання, узгодження, якою хочуть бачити дитину батьки, вчителі, громада; як побудувати результативну сумісну партнерську взаємодію для формування особистості і дібрати ефективну систему моніторингу особистісного приросту. Дитиноцентризм визначає дитину найвищою цінністю, її розвиток, врахування потреб, можливостей, особливостей є метою педагогічної взаємодії. В умовах воєнного стану особливого значення набувають психологічна та емоційна підтримка учнів, навчання правил поведінки в умовах ризиків, адаптація та підтримка дітей – ВПО, розвиток критичного мислення, медіаграмотності, національно-патріотичне виховання. Ключовим внутрішнім викликом духовної безпеки нації виступає національна самоідентифікація, яка втілюється у почуттях-цінностях «я –українець», «ми-українці» [1.4].

Важливою умовою успішного процесу виховання є координація зусиль і співпраця учасників виховної взаємодії. Варто відійти від уніфікованих програм виховання, сумісно розробляти дієвий і реалістичний зміст виховання, який базуються на врахуванні регіональних особливостей, запитів батьків та дітей. Лише 17% опитаних вчителів брали участь у розробленні шкільної програми виховання, винними у проблемах виховання більшість учителів назвали сім'ю, частина громаду, позашкільля, як і школу не зазначив жоден учасник анкетування. Вчителі усвідомлюють необхідність координації зусиль із сім'єю та громадою, проте часто реальні кроки залежать від освітніх та громадських управлінців. Виховання дітей не можна перекладати лише на школу, хоча така практика взаємних звинувачень у проблемах виховання

стала звичною в суспільстві. 34% вчителів ефективною формою взаємодії із сім'єю вважають участь батьків у організації виховних справ, 18% участь в органах самоврядування, сумісне відвідання концертів, змагань, заходів зазначили 16% учителів. Перевагу індивідуальному спілкуванню з батьками надають 25% педагогів. Отже, розроблення та ухвалення спільно з батьками і громадою програми виховання, яка базується на цінностях, стимулювання дитячої ініціативи, створення атмосфери свободи, довіри, поваги та безпеки, формування цінностей через конкретні дії основа сучасного ефективного виховного процесу. Важливим є і створення всеохоплюючого виховного простору (дома, школа, позашкільця), особистий приклад значимих для дитини дорослих батьків, учителів, мешканців громади.

Сучасний виховний процес повинен базуватись на аксіологічному, особистісно орієнтованому, компетентнісному, інтегративному, середовищному, діяльнісному, нейропсихологічному підходах. Така єдність підходів дає змогу визначити систему цінностей як складову ключових компетентностей, які планується формувати, враховувати потреби, інтереси, досвід, особливості розвитку дитини; інтегрувати завдання виховання в цілісний освітній процес шляхом визначення виховного потенціалу змісту навчального матеріалу, організації взаємодії учнів, власного прикладу вчителя; забезпечувати суб'єктну позицію, агентність здобувачів освіти, моделювати стимулююче, безпечне виховне середовище; враховувати вікові особливості учнів, механізми формування цінностей, умінь, навичок, звичок; академічна свобода вчителя буде полягати в адаптації теоретичних засад до особливостей конкретної школи, класу, учнів, максимальній персоналізації педагогічної взаємодії. Важливим є усвідомлення педагогічними працівниками сутності і особливостей процесу виховання як присвоєння дитиною норм, правил, цінностей, розуміння власної ролі посередника між надбаннями суспільства і дитиною, що полягає у відборі змісту і ефективних механізмів переводу зовнішніх вимог у внутрішній план. Традиційна класифікація методів виховання формування свідомості особистості, організації діяльності і формування досвіду громадянської поведінки, стимулювання і самовиховання містить чітку послідовність, алгоритм дій вчителя: розкрити норми, цінності, правила, сформулювати позитивне ставлення до них; власним прикладом демонструвати привабливість позитивної поведінки, вправляти учнів у правильній поведінці, стимулювати, закріплювати позитивні вчинки та гальмувати негативні; перевести виховання як зовнішню взаємодію у потребу самовдосконалення. Тобто, ефективність виховного процесу буде залежати від єдності функціонування інтелектуальної, емо-

ційно-почуттєвої та діяльнісної (поведінкової) сфер особистості. Використання вчителем привабливих, природовідповідних форм виховання, які стимулюють активність, власний вибір дитини, є важливою вимогою до організації виховного процесу. Проте, аналіз засвідчує, що в практичній діяльності переважають інформаційні форми виховання, особливо при організації дистанційного навчання, виховний ефект яких надто низький. Плануючи виховний процес, вчителі орієнтуються, в основному, на дати календаря, і цьому є логічне пояснення, бо у методичних рекомендаціях до планування виховного процесу рекомендовано 47 пам'ятних дат; менша питома вага тематичних тижнів (толерантності, інженерний, профорієнтаційний); насторожує, що низький відсоток опитаних педагогічних працівників зазначили форми національно-патріотичного виховання («Книга пам'яті», листи і подарунки військовим, благодійні ярмарки); волонтерська діяльність, навіть із врахуванням вікових можливостей учнів, на жаль, не стала актуальним напрямом. Ефективними формами національно-патріотичного виховання молодших школярів є: бесіди, розповіді, диспути про Захисників України, читання та обговорення творів, казок, їх інсценізація, змагання, конкурси, вікторини про рідне місто, село, країну; зустрічі із воїнами, виставки, творчі роботи, волонтерська діяльність, квести, проєкти, ігри, подорожі, екскурсії. походи, свята, фестивалі, благодійні ярмарки. Залучення учнів до таких форм виховання сприятиме усвідомленню їх внеску в спільну справу боротьби з ворогом. Рекомендовані програмою «НУШ: у поступі до цінностей» форми виховання для учнів початкової школи використовуються вчителями епізодично, не прослідковується наступність, система у їх застосуванні. Форми виховання повинні відповідати віковим особливостям вихованців, бути привабливими, значущими, стимулювати бажання і потребу власної діяльності. Варто зазначити, що вчителі мають у своєму арсеналі набір сучасних технологій виховання: переважає проєктна технологія, інформаційно-комунікативні, ігрові, колективних творчих справ, створення ситуації успіху, здоров'язбережувальні, формування критичного мислення. Проте зазначимо, що використання проєктної технології більше пов'язано із інтегрованим курсом ЯДС досліді, спостереження, самостійне вирощування рослин. Ніхто із опитаних вчителів не зазначив використання технологій проєктивного життєтворення, збагаченого виховного простору, педагогічної підтримки та супроводу. Низький відсоток використання вчителями тренінгів, особистісно орієнтованих технологій, впровадження педагогіки партнерства. Простежується невідповідність між декларуванням мети, завдань Нової української школи і наявністю ефективних інструментів їх досягнення.

Завдання і, особливо, результати виховання, особистісного приросту учнів ще не стали актуальними в практиці роботи шкіл, переважає напрям оволодіння знаннями, вміннями, надолуження навчальних втрат. Акцентуємо увагу, що формування ціннісного ставлення до навчання, інтелектуальної праці, наскрізних умінь є факторами і умовами успішного освітнього процесу.

Визначаючи умови ефективного виховання, вчителі називають, перш за все, створення сприятливої психологічної атмосфери, забезпечення безпеки і захищеності, турботу про емоційне благополуччя учнів. У арсеналі вчителів такі технології і методи як ранкове коло, використання колективних ігор, «колесо настрою», «комплімент по колу», «крісло автора», робота в парах і групах, створення ситуації успіху, використання елементів арт-терапії, екран настрою, техніки дихання, заземлення, розслаблення, рефлексія (емоційного стану, результатів навчання, власного успіху). Щоденні рутини та ритуали сприяють позитивному емоційному стану учнів, формують доброзичливу турботливу атмосферу, розвивають емоційний інтелект. Умовами успішного виховання вчителі зазначають також відповідність форм виховання віку учнів, зв'язок із їх потребами, життям, вплив на емоційно-почуттєву сферу вихованців, врахування можливості участі учнів у підготовці та проведенні форм виховання, забезпечення активності і самостійності школярів, розподіл обов'язків, взаємодія під час підготовки, підготовка необхідних засобів та приміщення. Знову спостерігається розбіжність у висвітленні теоретичних засад у вихованні, які сприяють його ефективності, та реальному стані речей, коли учні залишаються у позиції пасивного споживача інформації, без реальних справ і вправлення у правильній поведінці. Виховання поза діяльністю неможливе, відсутність реальних суспільно корисних справ у наших закладах освіти, ігнорування напряму трудового виховання є однією із причин тих проблем, які маємо сьогодні. Спільна, суспільно значуща діяльність є дієвим механізмом соціалізації особистості, формування цінностей, ставлень, рис характеру, умінь взаємодіяти, розуміти і приймати особливості іншої людини.

На нашу думку, однією із причин неефективності виховного процесу є недосконалість і неузгоджена нормативно-правова база щодо проектування і здійснення виховного процесу. Вчителям складно вичленити у тій великій кількості законів, постанов, програм, рекомендацій і необхідності звітності за їх виконання прості і зрозумілі завдання, шляхи їх реалізації. «Педагогіка заходів», часто далека від дітей, їх проблем, потреб, життя ще переважає у практиці роботи. Відсутня узгодженість у визначенні мети і завдань виховання у державних інституціях, часто документи,

що приймаються, ідуть всупереч концептуальним засадам Нової української школи, вимагають не академічної свободи і творчості вчителя, а безумовного виконання рекомендацій. Саме тому, вважаємо, що розроблення регіональних програм виховання за участю педагогічних працівників, батьків, громади із врахуванням потреб і інтересів дітей є ефективним і дієвим підґрунтям організації виховного процесу.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що нагальна увага до проблем виховання, орієнтація на розвиток вільної особистості в освітньому процесі, побудова дитиноцентричної педагогічної взаємодії є актуальними, сприяють виконанню мети Нової української школи. Потребує удосконалення нормативно-правова база, що визначає організацію виховного процесу, цілеспрямована робота закладів освіти, батьків, громади із розроблення регіональних програм виховання. В умовах сьогодення пріоритетними залишаються напрями національно-патріотичного виховання, впровадження в практику роботи сучасних виховних технологій, залучення учнів до планування і реалізації стратегій життєтворчості. Перспективами подальших досліджень є обґрунтування змісту та методів моніторингу особистісного розвитку здобувачів освіти.

Список використаної літератури:

1. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с. URL: <https://iprv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja za zag.reed. H.M.Bіbіk. Київ Літера ЛТД, 2018. 160 с.
3. Щесіхін Р. Ціннісні орієнтири сучасної української школи: Київ, 2019. 63 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>
4. Про методичні рекомендації щодо організації виховного процесу в закладах освіти. (Лист Міністерства освіти і науки України від 19 листопада 2024 р., № 1/21639-24) URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii-shchodo-orhanizatsii-vykhovnoho-protsesu-v-zakladakh-osvity>
5. Бех І. Д. Особистість у саяві духовності: монографія І. Д. Бех. Київ Чернівці «Букрек», 2021. 244 с.
6. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування: навч.-метод. посіб. Т.М. Костенко, К.С.Довгопола. Харків Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.
7. Навчальне співробітництво на уроках в початкових класах: робота в парах і групах: навчально-методичний посібник Стукаленко О.П., Тіхонова Н.Г. Кропивницький: комунальний заклад «Кіровоградський обласний інсти-

- тут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2024. 52 с.
8. Нова українська школа: формування соціальної компетентності учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. Лоліта Малініна. Київ Грамота, 2021. 72 с.
 9. Методичний путівник класного керівника Нової української школи: збірник методичних матеріалів А. Дубяга, О. Золотар; за заг. ред. А. Дубяги. Краматорськ Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 44 с.
 10. Гончаренко С. Український педагогічний словник С.У.Гончаренко. Київ «Либідь», 1997. 366 с.
 11. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту». URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-pro-osvitu/>
 12. Закон України від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-N-463-ix-pro-povnu-zagalnu/>
 13. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 (Наказ МОН від 06.06.2022 № 527). URL: <https://surl.li/kqeoxxb>
 14. Про Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. (Наказ міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 31.10.2011 № 1243). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1243736-11#Text>

Melnyk O. The Organization of the Educational Process in the New Ukrainian Primary School Amid Current Realities

This article addresses the challenges of organizing the educational process under the conditions and realities of the present day. The transition to forced distance learning, initially caused by the COVID-19 pandemic and subsequently by martial law, along with a reduction in social interactions and direct communication between teachers and students, as well as among students themselves, has led not only to academic losses but also to a decline in the quality of transversal skill development. These include collaboration, initiative, responsibility, decision-making, accountability, and emotional intelligence.

The study highlights the main challenges in upbringing identified by educators through surveys. Among them are students' complex psycho-emotional states, excessive dependence on gadgets, infantilism, permissiveness in behavior, aggression, low levels of empathy, and consumerist mindset, among others. The causes of these issues are attributed to the devaluation of educational values in society, the predominance of an "event-based pedagogy," students' lack of engagement in school life, the absence of regional education programs, poor cooperation among educational institutions, parents, and communities, and an underdeveloped legal and regulatory framework for distance learning and education.

The article aims to analyze, from a systems approach perspective, the essence and characteristics of the education process and to identify the conditions for its effectiveness. It examines various interpretations of the goals and objectives of education found in normative documents and emphasizes the specific features of building a continuous educational process within the New Ukrainian School framework, with a focus on achieving the overarching goal: the formation of an individual as a personality, patriot, and innovator.

The foundation of education based on child-centered principles is the personality of the child. This includes building subject-subject relationships, employing age-appropriate active forms of upbringing particularly in the domain of national-patriotic education and applying technologies that stimulate students' self-activity and engagement in life.

The article underlines the need to develop regional upbringing programs, foster partnership-based cooperation among all social institutions, influence the intellectual, emotional, and behavioral spheres of the individual, address students' needs, interests, and experiences, and implement effective mechanisms for personal development.

Key words: *upbringing process, goal, objectives, content, methods, educational technologies, approaches to organizing the educational process, conditions for educational effectiveness.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 27.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025